

POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov práce: JAZYK A IDENTITA V EURÓPSKOM KONTEXTE

Autor: PhDr. Tatiana HRIVÍKOVÁ, PhD.

Oponent: prof. PhDr. Eva MALÁ, CSc.

Autorka predložila ako habilitačnú prácu svoju monografiu (vydanú v roku 2010) s názvom *Jazyk a identita v európskom kontexte*. Tému práce, ktorou je “spojenie a vzájomný vzťah medzi rôznymi jazykmi, jazykom a identitou, ako aj ich vplyv na vývoj spoločnej európskej identity“ (s. 8), považujeme za veľmi aktuálnu, nakoľko práve v súčasnom období sú otázky európskeho charakteru centrom pozornosti nielen politikov a odborníkov z rôznych oblastí nášho života, ale aj širokej verejnosti.

Predmetná práca je členená do pätnástich kapitol s celkovým rozsahom 132 strán, vrátane zoznamu literatúry a štyroch príloh. Podľa nášho názoru, úvodnú časť práce (s. 11 – 25), ktorú tvorí prvých päť kapitol bolo možné zredukovať. Mýty o Európe, o vzniku jazykov, fyziologické predpoklady vývinu reči, teória gest, alebo geografický popis Európy sú síce príjemným čítaním, ale vzhľadom na požadovaný odborný charakter monografií, a v súlade s témou práce ich považujeme za redundantné.

V druhej časti práce s názvom *Jazyk*, štruktúrovanej do piatich kapitol (s. 27 – 68) sa autorka venuje lingvistickej oblasti, podáva stručnú charakteristiku Európy z aspektu používania jazykov a dokumentuje ju v troch prehľadných tabuľkách a dvoch grafoch. Po úvodnom definovaní lingua franca a podmienkach jeho vzniku sa autorka koncentruje na anglický jazyk a približuje historické, spoločenské a kultúrne faktory šírenia angličtiny nielen v európskom, ale aj v celosvetovom kontexte.

Do kapitoly 8 *Angličtina v Európe* autorka zaradila aj *výsledky výskumu* (čoho?) *študentov vysokých škôl v Bratislave* (podkapitola 8.3). Bolo by však efektívnejšie i prehľadnejšie vymedziť tento výskum ako samostatnú časť práce a venovať mu viac priestoru, a to nielen z kvantitatívneho, ale aj kvalitatívneho hľadiska. K uvedenému výskumu mám niekoľko pripomienok a otázok:

Čo bolo cieľom výskumu? “Preskúmať pozície rôznych cudzích jazykov na Slovensku“? (s. 49). V takom prípade bolo nevyhnutné zaradiť do výskumu aj mimobratislavské univerzity, avšak nielen vysoké školy, ale aj stredné, prípadne základné školy – ak ide o celoslovenský výskum. Aká metóda bola použitá na realizáciu výskumu? (Nie je

explicitne uvedená.) Aké boli kritériá výberu vysokých škôl pre realizáciu daného výskumu a pre určenie počtu a zamerania štúdia respondentov?

Okrem formálnych diskrepancií sa žiada poukázať aj na neadekvátnu štylizáciu samotných otázok, nakoľko ich odpovede sú vysoko prediktabilné, neprinášajúce nové informácie, či poznatky. Dnes už predsa nikto nepochybuje o tom, že “znalosť cudzích jazykov je alebo môže byť užitočná“ (s. 50, otázka č. 1). Pri druhej otázke sa žiada oddeliť “osobný rozvoj“ od “budúcej kariéry“ respondenta, pretože odpovede o “užitočnosti“ niektorého (cudzieho) jazyka nemusia byť identické. Otázka č. 3 nie je zostavená dostatočne zrozumiteľne, bolo potrebné uviesť o aký druh rozhovoru ide, keďže existujú viaceré druhy dialógov, a okrem toho, z dôvodu objektivity by sa žiadalo buď limitovať výpočet cudzích jazykov, alebo uviesť stupne (úrovne) ovládania daného cudzieho jazyka, tým viac, že ide o (s. 51): “posúdenie vlastných kompetentností“ (správne: kompetencií). V rámci tab. 9 ma zaujíma, aký “iný jazyk“ uvádzali respondenti vo svojich odpovediach. Taktiež ma zaujíma, či autorka považuje zadanie (iba) troch otázok (iba) 140 respondentom (iba) z vysokých škôl (iba) z Bratislavy za dostatočné na to, aby jej záverečná konštatácia: *tento výskum dokázal vedúce a výnimočné postavenie angličtiny ako cudzieho jazyka aj na Slovensku* (s. 52) bola akceptovateľná a reliabilná tak z aspektu obsahu, ako aj rozsahu predmetného výskumu.

V záverečnej kapitole druhej časti svojej monografie sa autorka zamýšľa nad angličtinou v Európe ako *európskou angličtinou*. Vychádzajúc z viacerých zahraničných publikácií prezentuje k tejto problematike vlastné názory, a to aj formou troch výstižne zostavených schém (s. 65, 67). S predloženými závermi možno súhlasiť, ale žiada sa vysvetlenie, čo autorka chápe pod vyjadrením o anglickom jazyku (s. 68) „...*no nemožno s istotou predvídať, či sa v rámci Európy naozaj etabluje ako samostatný variant angličtiny, ktorý bude možné štandardizovať, a teda následne aj vyučovať a študovať*“.

Tretia časť monografie (pozostávajúca z posledných piatich kapitol) s názvom *Identita* predstavuje najrozsiahlejšiu časť (s. 71–115). Po úvodnej charakteristike identity a jej miesta vo vede sa autorka zameriava na druhy identity (osobnú, spoločenskú, kolektívnu), jej funkčné typy (hlavné, osobité, interakčné, vzťahové). Od vymedzenia národnej identity a jej prejavov v jazyku prechádza do definovania identity európskej, v rámci ktorej popisuje jej rôzne modely, ako aj hlavné problémy v procese zjednocovania Európy, ktoré majú dopad na formovanie spoločnej identity. Autorka tu predkladá svoje úvahy o výchove k európanstvu, popisuje situácie a aktivity, ktoré prispievajú k budovaniu a existencii európskej identity.

Podobne ako v predchádzajúcej časti práce, autorka zaradila svoj výskum ako jednu z podkapitol s názvom: *výsledky výskumu identity* (15.5). Na vzorke respondentov, 140 študentov štyroch bratislavských vysokých škôl (pri tab. 10 chýba vysvetlenie skratiek škôl) na základe päťstupňovej škály zisťovala ich vzťah k pojmom, určeným v rámci národnej identity (vlastný región, národ, jazyk, Slovensko) a európskej identity (stredná Európa, Európska únia, Európa, ľudstvo). Výsledky, získané z dotazníkových odpovedí autorka prezentovala z hľadiska celku a podľa pohlavia respondentov, na základe čoho zostavila aj viaceré tabuľky a grafy (s. 106 – 113). Poznatky, ku ktorým dospela, zosumarizovala do piatich bodov (s. 114).

V závere monografie absentujú explicitnejšie odkazy, resp. presné a jasné výpovede, podložené zodpovedajúcimi odbornými termínmi a reflektujúce obsahy materiál uvedený v predchádzajúcich častiach práce.

Pomerne prekvapujúco pôsobí zistenie, že z temer 130 bibliografických jednotiek uvedených v zozname literatúry, ani len jednu desatinu netvorí domáce zdroje. Ak táto skutočnosť znamená to, že na Slovensku nie je evidovaný (veľký) záujem o predmetnú problematiku, môžeme konštatovať, že posudzovaná monografia je u nás do istej miery priekopníckou prácou, ponúkajúcou ucelený pohľad na oblasť jazyka a identity v kontexte Európy. Ide o pojmy, ktoré sa do slovenskej odbornej literatúry implementujú postupne, na základe štúdia viacerých vedných disciplín, a ktoré si vyžadujú hlbokú analýzu, ale aj dôslednú syntézu a komparáciu jednotlivých javov a súvislostí.

V tomto smere sa autorka prejavila ako erudovaná pedagogička a anglistka, využívajúca vo svojej vedeckej práci interdisciplinárne vzťahy, o čom svedčí nielen predmetná monografia, ale aj ďalšie práce autorky publikované z tejto oblasti doma i v zahraničí.

Aj napriek vyššie uvedeným pripomienkam považujeme habilitačnú prácu s názvom *Jazyk a identita v európskom kontexte* za prínosnú, za podnetný príspevok do problematiky európskeho spoločenstva, zahŕňajúci významné impulzy a zaujímavé zistenia v otázkach jazyka a identity.

Práca v predloženej podobe spĺňa stanovené kritériá, a z tohto dôvodu ju odporúčam prijať na habilitačné konanie. Po úspešnej obhajobe habilitačnej práce navrhujem **PhDr. Tatiane Hrivíkovej, PhD.** udeliť vedecko-pedagogický titul **docent** v študijnom odbore 2.1.32 cudzie jazyky a kultúry.

Nitra 26. novembra 2012